

Informácia o plnení hlavných úloh Politiky, zásad a stratégie ďalšieho rozvoja jadrovej bezpečnosti

Vláda Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) na svojom zasadnutí dňa 28. mája 2014 schválila materiál s názvom *Politika, zásady a stratégia ďalšieho rozvoja jadrovej bezpečnosti*, a uložila predsedníčke Úradu jadrového dozoru SR (ďalej len „ÚJD SR“) Uznesením vlády SR č. 256/2014 úlohu B.1. - **vyhodnotiť pravidelne, v trojročných intervaloch, úlohy z časti 6. tohto materiálu a predložiť informáciu na rokovanie vlády, s termínom do 1. januára 2017 a následne v trojročných intervaloch.**

Vláda SR zároveň uložila

podpredsedovi vlády a ministrovi zahraničných vecí a európskych záležitostí,
podpredsedovi vlády a ministrovi vnútra,
ministrovi školstva, vedy, výskumu a športu,
ministrovi životného prostredia,
ministerke zdravotníctva,
ministrovi hospodárstva,
ministrovi práce, sociálnych vecí a rodiny,
ministrovi dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja,

úlohu spolupracovať s predsedníčkou ÚJD SR pri plnení vyššie zmienenej úlohy tohto uznesenia.

Politika, zásady a stratégia ďalšieho rozvoja jadrovej bezpečnosti si kladú za cieľ zhrnúť, zabezpečiť a posilniť princípy na ochranu obyvateľstva a životného prostredia pred škodlivými účinkami ionizujúceho žiarenia, ktoré sú spojené s mierovým využívaním jadrovej energie.

Ako je uvedené v tomto materiáli, bezpečné využívanie jadrovej energie a technológií využívajúcich ionizujúce žiarenie je prínosom pre rozvoj spoločnosti, čo môže výrazne prispieť k zabezpečeniu stabilných energetických zdrojov pre rozvoj a ekonomickú prosperitu, ako aj podporiť ďalšie oblasti rozvoja. Jedným z najdôležitejších aspektov prevádzky jadrových zariadení a využívania jadrovej energie v prospech spoločnosti je ich bezpečnosť, ktorej dôležitou súčasťou je jadrová bezpečnosť.

V novembri 2014 vláda SR schválila Energetickú politiku (EP SR), ktorá stanovila ciele a priority energetického sektora do roku 2035 s výhľadom do roku 2050. Strategickým cieľom EP SR je dosiahnuť konkurencieschopnú nízkouhlíkovú energetiku zabezpečujúcu bezpečnú, spoľahlivú a efektívnu dodávku všetkých foriem energie za prijateľné ceny s prihliadnutím na ochranu odberateľa a trvalo udržateľný rozvoj.

Medzi priority EP SR možno zaradiť:

- optimálny energetický mix,
- zvyšovanie bezpečnosti dodávok energie,

- rozvoj energetickej infraštruktúry,
- kvalita dodávok energie za prijateľné ceny,
- využívanie jadrovej energie ako bezuhlíkového zdroja elektriny,
- zvyšovanie bezpečnosti a spoľahlivosti jadrových elektrární a ďalšie.

Vybudovanie konkurencieschopného nízkouhlíkového hospodárstva je dlhodobou prioritou energetickej politiky SR. Za kľúčové pre dosiahnutie prechodu k nízkouhlíkovej ekonomike sa považuje budovanie konkurencieschopnej, zelenej ekonomiky SR.

Pre zabezpečenie energetiky, ktorá je v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja, sú prioritné:

- zvyšovanie podielu nízkouhlíkovej a bezuhlíkovej výroby elektriny,
- využívanie jadrovej energetiky ako hlavného bezuhlíkového zdroja elektriny,
- optimalizácia podielu OZE, najmä pri výrobe tepla,
- využívanie zemného plynu ako „paliva prechodu“ k nízkouhlíkovej ekonomike, dekarbonizované plyny a vodík ako palivá v dlhodobom horizonte;
- podpora účinných systémov centralizovaného zásobovania teplom.

Právny a regulačný rámec v SR je postavený v súlade s medzinárodnými požiadavkami, ako sú napr. Bezpečnostné princípy („Safety Fundamentals“), alebo Základné požiadavky na bezpečnosť („General Safety Requirements“) Medzinárodnej agentúry pre atómovú energiu, ako aj smernice Európskej komisie („Nuclear Safety“, „Basic Safety Standards“) a preto v súčasnosti strategickým cieľom uplatnenia princípov v oblasti zabezpečenia jadrovej bezpečnosti v SR je najmä ďalšie trvalé zvyšovanie úrovne a ďalší rozvoj jadrovej bezpečnosti.

Politika, zásady a stratégia ďalšieho rozvoja jadrovej bezpečnosti obsahujú 16 hlavných úloh, ktoré boli v uplynulom období plnené nasledovne:

Úlohy z vlastného materiálu:

Úloha 6.1.: Trvalo udržiavať legislatívu SR pre oblasť jadrovej bezpečnosti tak, aby bola v súlade s relevantnými medzinárodnými odporúčaniami a zaistilo sa dosahovanie vysokej úrovne jadrovej bezpečnosti.

Zodpovední: ÚJD SR, MV SR, MŠVVaŠ SR, MŽP SR, MZ SR, MH SR,
MPSVaR SR, MDV SR

Termín: úloha trvalá

Vyhodnotenie:

V súvislosti so závermi Follow-up misie IRRS z marca 2015 a referenčnými úrovňami Spoločenstva dozorov západoeurópskych štátov (ďalej len „WENRA“) sa od roku 2016 realizovali práce na novelizácii zákona č. 541/2004 Z. z. o mierovom využívaní jadrovej energie (atómový zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, novelizácii vyhlášok ÚJD SR a vytvorení novej vyhlášky, ktorá nahradila pôvodnú.

Novelizácia atómového zákona bola uskutočnená zákonom č. 91/2016 Z. z., zákonom č. 125/2016 Z. z., zákonom č. 96/2017 Z. z., zákonom 18/2018 Z. z., zákonom č. 87/2018 Z. z., zákonom č. 177/2018 Z. z., zákonom č. 308/2018 Z. z. a zákonom č. 279/2019 Z. z..

Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov zavádza do slovenskej právnej praxe trestno-právnu zodpovednosť právnických osôb a tento fakt sa musel odraziť aj v novelizácii atómového zákona. Pri podaní žiadosti o vydanie povolenia podľa atómového zákona musí žiadateľ, ktorý je právnickou osobou, pripojiť k žiadosti aj výpis z registra trestov právnickej osoby, čím preukáže bezúhonnosť.

Zákon č. 125/2016 Z. z. o niektorých opatreniach súvisiacich s prijatím Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov len terminologicky zosúladiť pojem používaný v atómovom zákone.

Zákon č. 96/2017 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 541/2004 Z. z. o mierovom využívaní jadrovej energie (atómový zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov dôsledne transponoval smernicu Rady 2014/87/Euratom z 8. júla 2014, ktorou sa zriaďuje rámec Spoločenstva pre jadrovú bezpečnosť jadrových zariadení (Ú. v. EÚ L 219, 25. 07. 2014) a vybrané ustanovenia smernice Rady 2013/59/Euratom z 5. decembra 2013, ktorou sa stanovujú základné bezpečnostné normy ochrany pred nebezpečenstvami vznikajúcimi v dôsledku ionizujúceho žiarenia, a ktorou sa zrušujú smernice 89/618/Euratom, 90/641/Euratom, 96/29/Euratom, 97/43/Euratom a 2003/122/Euratom (Ú. v. EÚ L 13, 17. 01. 2014) spadajúce do pôsobnosti ÚJD SR.

Zákon č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov doplnil atómový zákon o povinnosti v súvislosti s ochranou osobných údajov.

Zákon č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nahradil zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a zakotvil ako príslušný orgán dozoru pri preprave inštitucionálnych rádioaktívnych odpadov Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky namiesto Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky. Zákon zakotvil výnimku uvedenú v článku V. bode 2 predmetného zákona pre niektoré jadrové zariadenia, ktorá sa týka výšky príspevku na výkon štátneho dozoru.

Zákon č. 177/2018 Z. z. o niektorých opatreniach na znižovanie administratívnej záťaže využívaním informačných systémov verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon proti byrokracii) ustanovil, ktoré dokumenty nebude ÚJD SR vyžadovať od žiadateľov, ale bude si ich získavať z databáz.

Zákon č. 308/2018 Z. z. o Národnom jadrovom fonde a o zmene a doplnení zákona č. 541/2004 Z. z. o mierovom využívaní jadrovej energie (atómový zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov upravuje najmä otázky ukladania rádioaktívnych odpadov a rieši vzťah Národného jadrového fondu a ÚJD SR.

Zákon 279/2019 Z. z. bol novelizáciou atómového a stavebného zákona, ktorý vznikol ako poslanecká iniciatíva. S účinnosťou od 1. 10. 2019 mení niektoré procesné kroky v povolení konaní, ktoré smerujú k jednotnému zverejňovaniu výziev, rozhodnutí a akýchkoľvek iných písomností na webovom sídle ÚJD SR v záujme zefektívnenia povolenieho procesu pri veľkom počte účastníkov konania.

Pokiaľ ide o vyhlášky ÚJD SR, boli vykonané novelizácie nasledujúcich vyhlášok:

- vyhláška ÚJD SR č. 55/2006 Z. z. o podrobnostiach v havarijnom plánovaní pre prípad nehody alebo havárie v znení vyhlášky č. 35/2012 Z. z., a to vyhláškou ÚJD SR č. 9/2018 Z. z. Novela vyhlášky ÚJD SR č. 55/2006 Z. z. sa realizovala v nadväznosti na schválenie zákona č. 96/2017 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 541/2004 Z. z. o mierovom využívaní jadrovej energie (atómový zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Novelou atómového zákona sa transponovali smernica Rady 2014/87/Euratom z 8. júla 2014, ktorou sa mení smernica 2009/71/Euratom, ktorou sa zriaďuje rámec Spoločenstva pre jadrovú bezpečnosť jadrových zariadení a vybrané ustanovenia smernice Rady 2013/59/Euratom z 5. decembra 2013, ktorou sa stanovujú základné bezpečnostné normy ochrany pred nebezpečenstvami vznikajúcimi v dôsledku ionizujúceho žiarenia. Predkladaný návrh vyhlášky bližšie upravuje niektoré z transponovaných ustanovení týchto smerníc a súčasne na základe podnetov z praxe spresňuje doterajšiu úpravu v oblasti havarijného plánovania.

- vyhláška ÚJD SR č. 33/2012 Z. z. o pravidelnom, komplexnom a systematickom hodnotení jadrovej bezpečnosti jadrových zariadení v znení vyhlášky 106/2016 Z. z., a to vyhláškou ÚJD SR č. 71/2019 Z. z. Vyhláška ÚJD SR č. 71/2019 Z. z. bola prijatá na vykonanie terminologických zmien a zosúladenie terminológie vyhlášky s terminológiou používanou v dokumentoch Medzinárodnej agentúry pre atómovú energiu a vylúčenie z textu vyhlášky termíny, ktoré sa už v praxi nepoužívajú.
- vyhláška ÚJD SR č. 52/2006 Z. z. o odbornej spôsobilosti v znení vyhlášky č. 34/2012 Z. z. a to vyhláškou ÚJD SR, ktorá je v legislatívnom procese. Vnútrokomunitárne pripomienkové konanie skončilo 22. 11. 2019. Dňa 29. 11. 2019 bola v Zbierke zákonov publikovaná novela vyhlášky ÚJD SR č. 410/2019 Z. z., ktorou sa novelizuje vyhláška ÚJD SR č. 52/2006 Z. z. o odbornej spôsobilosti v znení vyhlášky č. 34/2012 Z. z. a ktorá nadobúda účinnosť od 1. 1. 2020. Návrh vyhlášky upravuje spoluprácu držiteľa povolenia a ÚJD SR v procese zabezpečovania dostatočného počtu vybraných zamestnancov potrebných k nepretržitej prevádzke jadrových elektrární. Zároveň sa ustanovujú podrobnosti o overovaní osobitnej odbornej spôsobilosti zamestnancov držiteľa povolenia a overovaní odbornej spôsobilosti lektorov.
- ÚJD SR vydal aj novú vyhlášku č. 76/2018 Z. z., ktorou sa ustanovujú špeciálne materiály a zariadenia, ktoré spadajú pod dozor ÚJD SR. Návrh vyhlášky určuje zoznam špeciálnych materiálov a zariadení, ktoré spadajú pod dozor ÚJD SR so zohľadnením požiadaviek podľa atómového zákona, ako aj so zohľadnením existencie nariadenia Rady (ES) č. 428/2009 z 5. mája 2009, ktorým sa stanovuje režim Spoločenstva na kontrolu vývozov, prepravy, sprostredkovania a tranzitu položiek s dvojakým použitím (Ú. v. EÚ L 134, 29.5.2009) v platnom znení a požiadaviek na kontrolu špeciálnych materiálov a zariadení v jadrovej oblasti vyplývajúcich z článku III ods. 2 Zmluvy o nešírení jadrových zbraní, ktorej je Slovenská republika zmluvnou stranou.

V roku 2017 sa sekcia krízového riadenia Ministerstva vnútra SR (MV SR) podieľala na vypracovaní Národnej správy spracovanej v zmysle spoločného dohovoru o bezpečnosti nakladania s vyhoretým palivom a o bezpečnosti nakladania s rádioaktívnym odpadom.

V roku 2019 sa sekcia krízového riadenia MV SR podieľala na vypracovaní aktualizácie Národnej správy spracovanej v zmysle dohovoru o jadrovej bezpečnosti.

V oblasti krízového riadenia sekcia krízového riadenia MV SR vypracovala nový štatút ústredného krízového štábu, ktorý bol schválený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 127/2019 z 27. 3. 2019.

Ministerstvo zdravotníctva SR (MZ SR) – Úrad verejného zdravotníctva SR (ÚVZ SR) v oblasti ochrany zdravia pred žiarením (radiáčnej ochrany) zabezpečuje legislatívny proces vrátane transpozície povinných dokumentov ako aj dôležitých medzinárodných odporúčaní (EK, MAAE, WHO, OECD/NEA, ...). Legislatíva v oblasti radiáčnej ochrany je kompatibilná s požiadavkami EK ako aj s relevantnými dokumentami medzinárodných inštitúcií vďaka práci expertov rezortu zdravotníctva, ktorí v nich zastupujú Slovensko.

S ohľadom na zabezpečovanie primeranej úrovne jadrovej bezpečnosti sú v oblasti civilného letectva prijaté štandardy a odporúčania Medzinárodnej organizácie civilného letectva najmä v oblasti leteckej prepravy nebezpečného nákladu. Problematika leteckej prepravy nebezpečného nákladu je upravená leteckým predpisom L18 - Letecká preprava nebezpečného nákladu, vydaného rozhodnutím č. 26377/2017/SCL/90717 zo dňa 28. 12. 2017, ktorý predstavuje implementáciu štandardov a odporúčaní Prílohy 18 (Annex 18 Dangerous Goods) k Dohovoru o medzinárodnom civilnom letectve aj s ohľadom na odporúčanie Medzinárodnej organizácie civilného letectva Doc 9284 - Technické pokyny na bezpečnú leteckú prepravu nebezpečného nákladu, vrátane doplnkov a dodatkov, ktoré nie sú upravené alebo implementované inými právnymi predpismi, najmä právne záväznými aktmi Európskej únie v oblasti civilného letectva, rozhodnutiami výkonného riaditeľa Európskej agentúry pre bezpečnosť letectva alebo inými vnútroštátnymi právnymi predpismi.

Na zabezpečenie ochrany jadrových zariadení sú v súlade so zákonom č. 143/1998 Z. z. o civilnom letectve (letecký zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov zriadené zakázané priestory. Zakázaný priestor okolo jadrovej elektrárne Mochovce, LZP1, je ohraničený valcom s polomerom 2 km so stredom v bode so súradnicami 48°15'33"N a 01°82'725"E siahajúcim od zeme do výšky 5 000 ft nad strednou hladinou mora (AMSL). Zakázaný priestor okolo jadrovej elektrárne Jaslovské Bohunice, LZP29, je ohraničený valcom s polomerom 2 km so stredom v bode so súradnicami 48°29'32"N a 01°74'042"E siahajúcim od zeme do výšky 5 000 ft nad strednou hladinou mora (AMSL).

V oblasti cestnej a železničnej dopravy nebezpečného nákladu triedy 7, do ktorej je preprava jadrových a rádioaktívnych materiálov zahrnutá, zástupcovia Ministerstva dopravy a výstavby SR (MDV SR) v predchádzajúcom období na medzinárodných rokovaniach o ustanoveniach pravidiel Európskej dohody o cestnej preprave nebezpečných vecí (ADR) a Poriadku pre medzinárodnú železničnú prepravu nebezpečného tovaru (RID) a Dohode o medzinárodnej železničnej nákladnej doprave (SMGS) prijali opatrenia na odstránenie terminologických nejasností a rozporov s pojmami používanými v oblasti jadrovej bezpečnosti a radiačnej ochrany.

Ostatné spolupracujúce rezorty sa aktívne zúčastňujú na pripomienkovaní návrhov právnych predpisov súvisiacich s problematikou prevádzky sekundárnych okruhov jadrových elektrární a bezpečnosti technických zariadení, ktoré nepracujú s ionizujúcim žiarením, pracovných skupín a jednotlivých porád v oblasti udržiavania legislatívy SR pre oblasť jadrovej bezpečnosti, čím napomáhajú realizácii a plneniu tejto úlohy.

Úloha 6.2.: Zabezpečiť efektívnu transpozíciu legislatívy EÚ do národnej legislatívy a aktívne spolupracovať na tvorbe legislatívy EÚ účasťou na práci Skupiny Rady EÚ pre atómové otázky majúcej vzťah k jadrovej bezpečnosti jadrových zariadení a k preprave jadrových materiálov.

Zodpovední: ÚJD SR, MV SR, MŠVVaŠ SR, MŽP SR, MZ SR, MH SR,
MPSVaR SR, MDV SR

Termín: úloha trvalá

Vyhodnotenie:

V období rokov 2017, 2018 a 2019 sa pokračovalo súbežne na novelizáciách súčasného atómového zákona a na príprave nového atómového zákona. Dôvody na prípravu nového atómového zákona boli najmä transpozícia smernice Rady 2014/87/Euratom z 8. 7. 2014, ktorou sa mení smernica 2009/71/Euratom, ktorou sa zriaďuje rámec Spoločenstva pre jadrovú bezpečnosť jadrových zariadení.

V záujme nezmeškania lehôt na transpozíciu oboch smerníc bolo potrebné, aby ÚJD SR pristúpil k núdzovému variantu, kedy z legislatívneho hľadiska primárne vyrieši otázku náležitej transpozície smerníc tak, aby SR nezmeškala lehotu na prebratie týchto právnych aktov Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu do svojho právneho poriadku a nevystavila sa právnomu postihu v podobe konania o porušení povinností členského štátu podľa čl. 258 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (tzv. infringement) pred Súdnym dvorom Európskej únie (ďalej len „EÚ“). ÚJD SR predložil do legislatívneho procesu návrh novely zákona č. 541/2004 z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 541/2004 Z. z. o mierovom využívaní jadrovej energie (atómový zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, výsledkom čoho bolo prijatie zákona č. 96/2017 Z. z., ktorý transponoval Smernicu Rady 2014/87/Euratom z 8. júla 2014, ktorou sa mení smernica 2009/71/Euratom z 25. júna 2009, ktorou sa zriaďuje rámec Spoločenstva pre jadrovú bezpečnosť jadrových zariadení a Smernicu Rady 2013/59/Euratom z 5. decembra 2013, ktorou sa stanovujú základné bezpečnostné normy ochrany pred nebezpečenstvami vznikajúcimi v dôsledku ionizujúceho žiarenia a ktorou sa zrušujú smernice 89/618/Euratom, 90/641/Euratom, 96/29/Euratom, 97/43/Euratom a 2003/122/Euratom.

ÚJD SR pokračuje na tvorbe úplne nového atómového zákona. Práce ÚJD SR započal prijatím „Harmonogramu a vecného zamerania prác na tvorbe nového atómového zákona“ (ďalej len „harmonogram“), prijatého na porade predsedníčky dňa 26.10.2018. V harmonograme určil spôsob riešenia rôznych oblastí jadrovej energetiky a filozofiu ich zapracovania do atómového zákona. Zároveň určil rámcový časový horizont na jednotlivé kroky legislatívneho procesu. Podľa prijatého harmonogramu sa účinnosť nového atómového zákona predpokladá 1. januára 2021. Novoprijatý zákon predpokladá implementovanie medzinárodno-právnych záväzkov majúcich vplyv na oblasť jadrovej energetiky, upravenie a vyprecizovanie ustanovení o vykonávaní inšpekcií u držiteľa povolenia, vyrieši otázky týkajúce sa zmeny vlastníka jadrového zariadenia, alebo situácie, keď bude na držiteľa povolenia vyhlásený konkurz, zjednoduší sa výpočet príspevkov držiteľa povolenia na činnosť dozorného orgánu, aplikujú sa ustanovenia zákona o e-governmente a iné.

Zástupcovia ÚJD SR a aj ďalších rezortov, ako MH SR, MZ SR, ÚVZ SR sa aj v rokoch 2017, 2018 a 2019 pravidelne aktívne zúčastňovali na rokovaní Pracovnej skupiny Rady EÚ pre atómové otázky (podrobnosti sú uvedené v kap. 6.3).

Naviac v kontexte uzatvorenej dohody medzi SR a Maltou Slovenská republika pokračovala v prvom polroku 2017 počas maltského predsedníctva (MT PRES) vo funkcii predsedu tejto pracovnej skupiny (zastrešené Stálym zastúpením SR pri EÚ v Bruseli). Bola zabezpečená organizačná a administratívna podpora, bezproblémový priebeh rokovaní, vecné a expertné zastrešenie príslušnej agendy, ako aj mediácia pri presadzovaní záujmov jednotlivých členských štátov a hľadanie kompromisných riešení najmä v prípade návrhu Spoločnej pozície Spoločenstva Euratom k princípom Viedenskej deklarácie o jadrovej bezpečnosti na 7. Posudzovacie zasadnutie k Dohovoru o jadrovej bezpečnosti, ktoré sa uskutočnilo na jar 2017 v Medzinárodnej agentúre pre atómovú energiu (MAAE) vo Viedni.

V súvislosti s úlohou zabezpečiť efektívnu transpozíciu legislatívy EÚ do národnej legislatívy sekcia krízového riadenia MV SR aktívne spolupracovala s MZ SR, ÚVZ SR pri príprave a pripomienkovaní zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov a k nemu vydaných vyhlášok MZ SR (č. 96/2018 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o činnosti radiačnej monitorovacej siete, č. 98/2018 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o obmedzovaní ožiarovania pracovníkov a obyvateľov z prírodných zdrojov ionizujúceho žiarenia, č. 99/2018 Z. z. o zabezpečení radiačnej ochrany).

ÚVZ SR aktívne spolupracuje na príprave aktuálnych návrhov v oblasti ochrany zdravia pred žiarením, v rámci Zmluvy o Euratome (Euratom Treaty) kapitola III. „Zdravie a bezpečnosť“ (napríklad články 30, 31, 32, 33, 35, 36), t. j. základné štandardy v ochrane zdravia pred ionizujúcim žiarením, monitorovanie rádioaktivity v okolí jadrových zariadení územia štátu. Zabezpečenie transpozície legislatívy EÚ ako aj výkon štátneho zdravotného dozoru na pracoviskách so zdrojmi ionizujúceho žiarenia (vrátane jadrových zariadení) je pravidelne kontrolovaný verifikačnými misiami EK. Doposiaľ boli na Slovensku uskutočnené tri takéto misie. Jedna na pracoviskách s aplikáciami rádioaktívnych zdrojov, t. j. priemysel, zdravotníctvo, školstvo, výskum a iné a dve zamerané na lokality s jadrovými zariadeniami (Jaslovské Bohunice a Mochovce).

Pracovníci MDV SR zastupujú SR v nasledujúcich výboroch alebo pracovných skupinách:

- pracovné skupiny zaoberajúce sa prepravou nebezpečných vecí (RID/ADR/ADN) Európskej hospodárskej komisie,
- Výbor znalcov pre prepravu nebezpečných tovarov (RID) Medzivládnej organizácie pre medzinárodnú železničnú dopravu,
- Výbor pre prepravu nebezpečného tovaru, Zasadnutie splnomocnencov ministrov OSŽD / otázky SMGS Organizácie pre spoluprácu železníc,
- Spoločné zasadnutie Výboru expertov RID a Prac. skupiny na prepravu nebezpečného tovaru,
- Administratívny výbor ADN Európskej hospodárskej komisie OSN,

- Bezpečnostný výbor Skupiny expertov pre pravidlá priložené k ADN Európskej hospodárskej komisie OSN,
- Výbor pre bezpečnostné štandardy pre prepravu RaM, Transport Safety Standard Committee (TRANSSC) Medzinárodnej agentúry pre atómovú energiu,
- Európska asociácia príslušných úradov pre bezpečnú prepravu RaM – European Association of Competent Authorities (EACA),
- Národný kontaktný bod pri zamietnutí zásielky rádioaktívnych materiálov Medzinárodnej agentúry pre atómovú energiu.

Na úrovni Európskej únie je letecká preprava nebezpečného nákladu vrátane osobitných bezpečnostných postupov a pokynov na zmenšenie súvisiacich rizík upravená právne záväznými aktmi Európskej únie najmä nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1139 zo 4. júla 2018 o spoločných pravidlách v oblasti civilného letectva, ktorým sa zriaďuje Agentúra Európskej únie pre bezpečnosť letectva a ktorým sa menia nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2111/2005, (ES) č. 1008/2008, (EÚ) č. 996/2010, (EÚ) č. 376/2014 a smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/30/EÚ a 2014/53/EÚ a zrušujú nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 552/2004 a (ES) č. 216/2008 a nariadenie Rady (EHS) č. 3922/91, ako aj nariadenie Komisie (EÚ) č. 965/2012 z 5. októbra 2012, ktorým sa ustanovujú technické požiadavky a administratívne postupy týkajúce sa leteckej prevádzky podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 216/2008 v platnom znení.

V oblasti prepravy nebezpečného tovaru železničnou dopravou sa uplatňuje Poriadok pre medzinárodnú železničnú prepravu nebezpečného tovaru (RID), ktorý je prílohou Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/68/ES o vnútrozemskej preprave nebezpečného tovaru. RID je v dvojročných cykloch upravovaný, pričom sú doň zapracované zmeny vyplývajúce z predpisov MAAE a odporúčaní OSN Orange book. Prijaté zmeny sa potom prenesú do smernice 2008/68/ES, ktorá je v dvojročných cykloch transponovaná do zákona č. 514/2009 Z. z. o doprave a dráhach. Obdobné pravidlo transpozície európskej legislatívy platí aj v prípade prepravy cestnou a vnútrozemskou vodnou dopravou. Oznámením Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky (MZVEZ SR) č. 190/2019 Z. z. boli zverejnené zmeny a doplnky príloh k RID a oznámením MZVEZ SR č. 191/2019 Z. z. zmeny a doplnky k ADR. Príloha Dohody o medzinárodnej železničnej nákladnej doprave (SMGS) v aktuálnom znení po zapracovaní zmien a pripomienok je zatiaľ dostupná iba v ruskej verzii, do konca prechodného obdobia, t. j. do konca roka 2019, bude zverejnená aj slovenská verzia SMGS.

Ostatné spolupracujúce rezorty v prípade požiadania ÚJD SR poskytujú súčinnosť v rozsahu svojich kompetencií pri riešení problematiky prevádzky sekundárnych okruhov jadrových elektrární a bezpečnosti technických zariadení, ktoré nepracujú s ionizujúcim žiarením, spolupracujú pri efektívnej transpozícií legislatívy EÚ do národnej legislatívy SR.

Úloha 6.3.: Zabezpečiť presadzovanie záujmov SR pri tvorbe legislatívy EÚ pre oblasť jadrovej bezpečnosti.

Zodpovední: ÚJD SR v spolupráci s MZVEZ SR, MH SR
Termín: úloha trvalá

Vyhodnotenie:

Zástupcovia ÚJD SR sa pravidelne aktívne zúčastňovali na rokovaníach v pracovných skupinách Rady EÚ i na zasadnutiach pracovných výborov a skupín Európskej komisie, kde ako experti v oblastiach dotýkajúcich sa kompetencií ÚJD SR, najmä vo vzťahu k záväzkom a činnostiam vyplývajúcim zo Zmluvy o založení európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (Zmluva o Euratome), zastupovali záujmy SR.

Jednou z najvýznamnejších pracovných skupín Rady EÚ v oblasti jadrovej bezpečnosti je Pracovná skupina pre atómové otázky. V rokoch 2017, 2018 a 2019 sa v rámci nej uskutočňovali diskusie napríklad k návrhu nariadenia Rady, ktorým sa zriaďuje Európsky nástroj pre jadrovú bezpečnosť dopĺňajúci Nástroj susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce na základe Zmluvy o Euratome, k jadrovému ilustratívneho programu, k návrhu záverov Rady na neenergetické využitie jadrových a radiačných technológií, k správe Spoločenstva Euratom k Spoločnému dohovoru o bezpečnom nakladaní s rádioaktívnym odpadom a vyhoretým jadrovým palivom, k správe Spoločenstva Euratom k Dohovoru o jadrovej bezpečnosti, k nariadeniu na pokračovanie financovania vyradovania JE V1 Bohunice, ako aj ďalšie témy (rádioizotopy na lekárske účely, výročná správa Zásobovacej agentúry Euratom, atď.). V roku 2017 ÚJD SR v spolupráci s ÚVZ SR a MDV SR vypracoval a Európskej komisii zaslal v poradí tretiu Národnú správu SR o plnení smernice Rady 2006/117/Euratom o dozore a kontrole pri cezhraničných prepravách rádioaktívneho odpadu a vyhorelého jadrového paliva za obdobie rokov 2015 – 2017. V auguste 2018 ÚJD SR zaslal Európskej komisii v poradí druhú Národnú správu Slovenskej republiky v súlade s príslušnými ustanoveniami smernice Rady 2011/70/Euratom, ktorou sa zriaďuje rámec Spoločenstva pre zodpovedné a bezpečné nakladanie s vyhoretým palivom a rádioaktívnym odpadom. Slovenská republika si plní včas a dôsledne všetky záväzky, ktoré jej vyplývajú z prijatých smerníc.

V oblasti európskych záležitostí má ÚJD SR úzku spoluprácu s MZVEZ SR, ktoré sa zúčastňuje rokovaní Medzirezortnej koordinačnej skupiny na koordináciu úloh vyplývajúcich z článkov Zmluvy o Euratome a strategickej Rezortnej koordinačnej skupiny (RKS) pre európske záležitosti zriadenej na ÚJD SR, ktorá zasadá dvakrát za rok a podieľa sa na presadzovaní záujmov SR pri tvorbe legislatívy EÚ pre oblasť jadrovej bezpečnosti prostredníctvom tejto skupiny. Následne sú zástupcami ÚJD SR presadzované záujmy SR v pracovnej skupine Rady EÚ pre jadrové otázky, ako aj na ad hoc pracovných rokovaníach k otázkam jadrovej bezpečnosti.

Zástupcovia MZVEZ SR prostredníctvom svojej účasti v pracovnej skupine Rady EÚ pre nešírenie (CONOP) obhajujú a presadzujú politiku SR v oblasti jadrovej bezpečnosti. Výstupom rokovaní CONOP sú koordinované postupy a pozície ako aj návrhy rozhodnutí Rady EÚ pre rozličné medzinárodné fóra a formáty v agende nešírenia, vrátane oblasti jadrovej bezpečnosti.

V rámci ďalšieho rozhodovacieho procesu v Rade EÚ presadzuje MZVEZ SR záujmy SR pri tvorbe legislatívy EÚ pre oblasť jadrovej bezpečnosti pri rokovaní vo Výbore stálych predstaviteľov (Coreper).

Úloha 6.4.: Zhodnotiť súčasnú legislatívu a v prípade potreby predložiť vláde SR návrh na úpravu atómového zákona na efektívne zabezpečenie požiadaviek na nové reaktory.

Zodpovední: ÚJD SR v spolupráci s MZ SR, MH SR

Termín: 31. 12. 2016 – úloha bola splnená

Vyhodnotenie:

Na šiestom Posudzovacom zasadnutí zmluvných strán Dohovoru o jadrovej bezpečnosti, ktoré sa konalo v dňoch od 24. marca - 4. apríla 2014, sa zmluvné strany rozhodli zvoliť Diplomatickú konferenciu, aby zvažili zmenu článku 18 dohovoru týkajúceho sa projektu a výstavby jadrových zariadení.

Zmluvné strany prišli k záveru, že by nebolo možné dosiahnuť konsenzus o navrhovanej zmene. Namiesto toho, s cieľom dosiahnuť rovnaký cieľ ako navrhovaná zmena, zmluvné strany jednomyselne odporučili prijatie „Viedenskej deklarácie o jadrovej bezpečnosti“, vrátane princípov pre implementáciu dohovoru na zabránenie haváriám a zmiernenie rádiologických následkov.

Zmluvné strany na Diplomatickej konferencii prijali Viedenskú deklaráciu konsenzom.

V súlade s Viedenskou deklaráciou majú byť nové jadrové elektrárne naprojektované, umiestnené a postavené tak, aby to bolo v súlade s cieľom zabrániť haváriám pri uvádzaní do prevádzky a počas prevádzky a ak by došlo k havárii, zmierniť možné úniky rádionuklidov spôsobujúce dlhodobú kontamináciu mimo lokality a zabrániť predčasnému úniku rádioaktívnych látok alebo úniky rádioaktívnych látok, ktoré sú dostatočne veľké na to, aby vyžadovali dlhodobé ochranné opatrenia a kroky.

Uvedené ustanovenia boli premietnuté do legislatívy z dôvodu transpozície Smernice Rady č. 2014/87/Euratom, ktorou sa zriaďuje rámec Spoločenstva pre jadrovú bezpečnosť jadrových zariadení, a to zákonom č. 96/2017 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 541/2004 Z. z. o mierovom využívaní jadrovej energie (atómový zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Predmetom úpravy v novom atómovom zákone bude upravenie definície jadrového zariadenia, podľa ktorého budú jasne zadefinované druhy jadrových zariadení, pričom bude rozlíšené, ktoré povinnosti sa vzťahujú na držiteľa povolenia v prípade, že sa jeho povinnosti vzťahujú na rôzne etapy existencie jadrového zariadenia, a to podľa druhu jadrového zariadenia.

Úloha 6.5.: Zabezpečiť efektívnu účasť na práci skupiny WENRA a zabezpečiť presadzovanie záujmov SR pri navrhovaní kritérií na posudzovanie úrovne jadrovej bezpečnosti.

Zodpovedný: ÚJD SR

Termín: úloha trvalá

Vyhodnotenie:

Jedným z cieľov Združenia dozorov európskych krajín - WENRA, ako je to uvedené v jej štatúte, je vytvoriť harmonizovaný prístup k otázkam jadrovej bezpečnosti a radiačnej ochrany a ich reguláciu v Európe.

Zástupcovia ÚJD SR sa pravidelne aktívne zúčastňujú na zasadnutiach združenia WENRA, ako aj na zasadnutiach a činnosti dvoch permanentných pracovných skupín WENRA – RHWG (anglicky „Reactor Harmonisation Working Group“), ktorá sa zaoberá ustanovením referenčných úrovní a harmonizáciou požiadaviek v rámci EÚ kladených na jadrové reaktory a WENRA – WGWD (anglicky „Working Group on Waste and Decommissioning“), ktorá sa zaoberá ustanovením referenčných úrovní a harmonizáciou požiadaviek v rámci EÚ, kladených na nakladanie s rádioaktívnym odpadom a vyradovaním jadrových zariadení z prevádzky. V rámci nich boli v rokoch 2017 až 2019 spracované tzv. referenčné úrovne WENRA RHWG a revidované niektoré existujúce referenčné úrovne.

V rámci pracovnej skupiny pre núdzové situácie skupiny radiačných dozorov HERCA prebiehali diskusie a výmena informácií, ktoré majú smerovať k lepšej harmonizácii ochranných opatrení naprieč hranicami EÚ.

V podskupine WENRA – WGWD prebehlo úspešné samohodnotenie a previerka implementácie referenčných úrovní pre skladovanie rádioaktívnych odpadov a vyhorelého jadrového paliva (http://www.wenra.org/media/filer_public/2014/05/08/wgwd_storage_report_final.pdf) a referenčných úrovní pre vyradovanie jadrových zariadení z prevádzky (http://www.wenra.org/media/filer_public/2015/10/14/wgwd_report_decommissioning_srls_v2_2.pdf), ktoré po novelizácii šiestich vyhlášok ÚJD SR v roku 2016 preukázali plný súlad slovenskej legislatívy s predmetnými referenčnými úrovňami.

Aktuálne prebieha samohodnotenie a previerka implementácie referenčných úrovní pre ukladanie rádioaktívnych odpadov (http://www.wenra.org/media/filer_public/2015/03/18/srl_disposal_final_version_2014_12_22.pdf) a pripravuje sa samohodnotenie a previerka implementácie referenčných úrovní pre spracovanie rádioaktívnych odpadov (http://www.wenra.org/media/filer_public/2016/11/14/processing_report_v1_0_2016-10-26.pdf). Po ukončení previerok plánovaných v rokoch 2019-2021, bude pripravená novelizácia príslušných častí slovenskej legislatívy na zabezpečenie plného súladu s uvedenými referenčnými úrovňami.

Úloha 6.6.: Vykonávať hodnotiacu a povoľovaciu činnosť tak, aby riziko spojené s aktivitami, pri ktorých sa využíva jadrová energia bolo nižšie, ako prínos pre spoločnosť plynúci z týchto aktivít.

Zodpovedný: ÚJD SR

Termín: úloha trvalá

Vyhodnotenie:

Využívanie jadrovej energie je v podmienkach SR dôležitým spôsobom zabezpečenia znižovania uhlíkových emisií pri zabezpečení hospodárskeho rastu. Vláda SR preto prijala svojím uznesením č. 548/2014 návrh energetickej politiky SR kde uviedla, že medzi jej priority, okrem iného, patrí využívanie jadrovej energie ako bezuhlíkového zdroja elektriny a zvyšovanie bezpečnosti a spoľahlivosti jadrových elektrární. Pre využívanie jadrovej energie je v SR otázka jadrovej bezpečnosti absolútnou prioritou.

Pre zníženie rizika spojeného s využívaním jadrovej energie ÚJD SR:

- hodnotí jadrovú bezpečnosť, fyzickú ochranu a havarijnú pripravenosť jadrových zariadení nezávisle od držiteľa povolenia,
- dozoruje vykonávanie pravidelného periodického hodnotenia jadrovej bezpečnosti,
- vykonáva pravidelné inšpekcie vlastnými inšpektormi ÚJD SR,
- vypracováva návrhy legislatívnych predpisov pre oblasť využívania jadrovej energie, vrátane transpozície európskych smerníc a medzinárodných návodov,
- kontroluje a vedie evidenciu jadrových materiálov v zmysle platných právnych predpisov a medzinárodných záväzkov SR,
- vykonáva dozornú a povoľovaciu činnosť pre prepravy jadrových materiálov a rádioaktívnych odpadov (ďalej len „RAO“),
- vykonáva dozornú a povoľovaciu činnosť v oblasti fyzickej ochrany, t. j. opatrení potrebných na zabránenie a zaistenie neoprávnených činností s jadrovými zariadeniami, jadrovými materiálmi, pri nakladaní s RAO, vyhoretým jadrovým palivom, pri preprave rádioaktívnych materiálov, neoprávneného vniknutia do jadrových zariadení alebo vykonania sabotáže,
- dozoruje, koordinuje a zabezpečuje primerané opatrenia pre minimalizáciu dopadu prípadnej udalosti v jadrovom zariadení na životné prostredie a obyvateľstvo v oblasti havarijného plánovania a havarijnej pripravenosti pri zohľadnení princípov ochrany do hĺbky.

ÚJD SR v rámci svojej legislatívnej činnosti udržiava legislatívu v oblasti mierového využívania jadrovej energie v súlade s Európskou legislatívou a relevantnými medzinárodnými požiadavkami a odporúčaniami, čo zahŕňa novelizovanie atómového zákona, vykonávacích vyhlášok ÚJD SR k tomuto zákonu, či vydávanie bezpečnostných návodov s cieľom napomáhať zabezpečeniu plnenia požiadaviek na bezpečné využívanie jadrovej energie, alebo vykonávanie činností súvisiacich s využívaním jadrovej energie.

ÚJD SR vykonáva dozorné a inšpekčné činnosti, čím kontroluje dodržiavanie požiadaviek a plnenie povinností ustanovených v atómovom zákone a jeho vykonávacích právnych predpisoch, v stavebnom zákone a jeho vykonávacích právnych predpisoch, plnenie povinností vyplývajúcich z rozhodnutí ÚJD SR, ako aj plnenie opatrení na odstránenie nedostatkov z protokolov.

Tieto činnosti spoločne prispievajú k trvalému zvyšovaniu a udržiavaniu vysokej úrovne jadrovej bezpečnosti, a znižovaniu rizika spojeného s využívaním jadrovej energie.

Úloha 6.7.: Vykonávať kontrolnú činnosť tak, aby boli odstránené všetky nedostatky, ktoré by mohli ohroziť vysokú úroveň jadrovej bezpečnosti.

Zodpovedný: ÚJD SR

Termín: úloha trvalá

Vyhodnotenie:

Kontrolná činnosť vo forme výkonu štátneho dozoru v oblasti mierového využívania jadrovej energie inšpektormi jadrovej bezpečnosti vykonávajúcimi kontroly podľa § 31 atómového zákona, ako aj zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe v znení neskorších predpisov a zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov, u držiteľov povolení a u osôb, u ktorých je odôvodnený predpoklad, že využívajú jadrovú energiu na iné ako mierové účely alebo neoprávnene využívajú jadrovú energiu, alebo u osôb, u ktorých je dôvodné podozrenie, že porušujú záväzky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv, ktoré sa týkajú mierového využívania jadrovej energie a ktorými je SR viazaná, ako aj u osôb, u ktorých vzniklo odôvodnené podozrenie z vykonávania činností v oblasti využívania jadrovej energie podľa atómového zákona bez povolenia alebo súhlasu, je vykonávaná v súlade so Smernicou o inšpekčnej činnosti ÚJD SR, ktorej súčasťou je aj plnenie opatrení na odstránenie nedostatkov z protokolov.

Inšpekčný plán je spracovaný na základe výsledkov inšpekcií z predchádzajúcich období a tiež zahŕňa požiadavky vyplývajúce s predbežného inšpekčného plánu, ktorý sa vypracováva na obdobie troch rokov. Okrem plánovaných kontrol boli vykonávané aj neplánované kontroly vyvolané stavom jadrového zariadenia a prevádzkovými udalosťami. Neplánované kontroly výrazne stúpili na rozostavanom jadrovom zariadení Mochovce 3,4 a štandardne väčší počet neplánovaných inšpekcií bol hlavne v súvislosti s kontrolou a evidenciou jadrových materiálov.

V inšpekčnom pláne na rok 2017 bolo zaradených 157 plánovaných inšpekcií, vykonaných bolo 151 (83%). V priebehu roka 2017 bolo dodatočne do inšpekčného plánu

zaradených 32 neplánovaných inšpekcií (17%). Vykonaných inšpekcií spolu bolo 183. 11 inšpekcií skončilo protokolom (6 %) a ostatných 172 záznamom (94%).

V roku 2018 bolo vykonaných spolu 200 inšpekcií, 154 plánovaných a 46 neplánovaných. Z celkového počtu vykonaných inšpekcií je 192 ukončených inšpekcií, 8 inšpekcií je rozpracovaných a sú v stave dokončovania. Z ukončených inšpekcií bolo 15 inšpekcií vyhodnotených ako protokol so zisteniami.

Na rok 2019 je plánovaných celkom 155 inšpekcií. Inšpekcie prebiehajú podľa schváleného inšpekčného plánu, začatých bolo 90 inšpekcií, z nich bolo ukončených 59 inšpekcií. 1 inšpekcia bola ukončená protokolom.

Na základe zistených nedostatkov sú ukladané nápravné opatrenia. Ich plnenie ÚJD SR priebežne kontroluje.

Úloha 6.8.: Pri vytváraní požiadaviek a noriem pre ochranu zdravia pred ionizujúcim žiarením v prípade jadrových zariadení uplatňovať/zohľadniť medzinárodne akceptované požiadavky, zásady a princípy uvedené v časti 3.

Zodpovední: MZ SR v spolupráci s ÚJD SR

Termín: úloha trvalá

Vyhodnotenie:

Uznesením vlády SR č. 151 z 2. apríla 2014 k Návrhu na určenie gestorských ústredných orgánov štátnej správy a niektorých orgánov verejnej moci, zodpovedných za prebratie a aplikáciu smerníc bola ministerke zdravotníctva SR uložená úloha zabezpečiť v spolupráci s ministrom práce, sociálnych vecí a rodiny a predsedníčkou Úradu jadrového dozoru SR transpozíciu smernice Rady 2013/59/Euratom z 5. decembra 2013, ktorou sa stanovujú základné bezpečnostné normy ochrany pred nebezpečenstvami vznikajúcimi v dôsledku ionizujúceho žiarenia. Predmetná smernica bola transponovaná zákonom č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov upravuje výkon štátnej správy v oblasti radiačnej ochrany, podmienky vykonávania činnosti vedúcej k ožiareniu a činnosti v prostredí s prírodnými zdrojmi žiarenia, požiadavky na nakladanie s rádioaktívnymi látkami, inštitucionálnymi rádioaktívnymi odpadmi a rádioaktívnymi odpadmi neznámeho pôvodu, ochranu pracovníkov a obyvateľov pred ožiarovaním radónom vo vnútornom ovzduší budov, vonkajším ožiarovaním zo stavebných materiálov a pretrvávajúcim ožiarovaním, ktoré je dôsledkom núdzovej situácie alebo dôsledkom ľudskej činnosti v minulosti, zaistenie bezpečnosti rádioaktívneho žiariča, pripravenosť na núdzové situácie ožiarovania, monitorovanie radiačnej situácie a radiačnú monitorovaciu sieť, obmedzovanie ožiarovania z pitnej vody, prírodnej minerálnej vody a pramenitej vody, povinnosti fyzických osôb a právnických osôb pri zabezpečovaní radiačnej ochrany, priestupky, správne delikty a sankcie na úseku radiačnej ochrany. Vykonávanie činností a poskytovanie služieb dôležitých z hľadiska radiačnej ochrany vzhľadom na výšku možného radiačného rizika sa rozdeľujú na činnosti, ktoré sú vyňaté spod pôsobnosti zákona, činnosti podliehajúce oznamovacej povinnosti, činnosti a služby podliehajúce registrácii

a činnosti a služby vykonávané na základe povolenia. Zákon definuje aj požiadavky na zabezpečenie fyzickej ochrany pri používaní rádioaktívnych žiaričov, ktoré majú zabrániť zneužitiu rádioaktívnych žiaričov na nelegálnu manipuláciu vrátane možnosti ich zneužitia na teroristické účely. Podrobnosti o požiadavkách na zabezpečenie radiačnej ochrany na vykonanie zákona sú ustanovené vo vykonávacích vyhláškach Ministerstva zdravotníctva SR.

Legislatíva v radiačnej ochrane v prípade jadrových zariadení zohľadňuje všetky medzinárodné akceptované požiadavky, zásady a princípy. Patrí medzi priority preverovacích činností medzinárodných inštitúcií (EK, MAAE, WHO) a je aj dôležitou súčasťou národných správ medzinárodných dohovorov prijatých v tejto oblasti (jadrová bezpečnosť, nakladanie s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnym odpadom a ďalšími).

Úloha 6.9.: Pri výkone povoľovacích a hodnotiacich činností v oblasti radiačnej ochrany pre jadrové zariadenia a v oblasti prepravy jadrového paliva plne spolupracovať s ÚJD SR.

Zodpovední: MZ SR, MDV SR, v spolupráci s ÚJD SR

Termín: úloha trvalá

Vyhodnotenie:

Štátnu správu v oblasti radiačnej ochrany vykonávajú podľa § 4 zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane orgány radiačnej ochrany, a to:

- MZ SR,
- ÚVZ SR,
- regionálne úrady verejného zdravotníctva a
- ostatné orgány radiačnej ochrany s pôsobnosťou v príslušnom rezorte (MDV SR, MO SR, MV SR a Slovenská informačná služba).

Do pôsobnosti MZ SR patrí okrem iného ustanovenie limitov ožiarenia a podmienok na nakladanie s rádioaktívnymi odpadmi z hľadiska ich možného vplyvu na verejné zdravie.

Dozor nad radiačnou ochranou v SR je zabezpečený štátnym dozorom v zmysle ustanovení § 155 zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane. Orgánom štátneho dozoru v jadrových zariadeniach je ÚVZ SR.

ÚVZ SR vydáva rôzne typy rozhodnutí, záväzné stanoviská, pokyny na odstránenie zistených nedostatkov, smernice, odporúčania, návody a odborné usmernenia v oblasti radiačnej ochrany.

Pôsobnosť ÚVZ SR v oblasti radiačnej ochrany je zakotvená v § 6 zákona č. 87/2018 Z.z. o radiačnej ochrane (<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2018/87/20180401>)

ÚVZ SR každoročne vypracováva správy o činnosti ÚVZ SR, ktoré sa nachádzajú na http://www.uvzs.sk/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=25&Itemid=34.

ÚVZ SR v oblasti radiačnej ochrany vykonáva trvalý aj priebežný štátny dozor nad radiačnou ochranou v jadrových zariadeniach a na pracoviskách, na ktorých sa vykonávajú činnosti, na ktoré vydal povolenie, určuje podmienky na vykonávanie činností vedúcich k ožiareniu, služieb dôležitých z hľadiska radiačnej ochrany a na uvoľňovanie rádioaktívnych látok a rádioaktívne kontaminovaných predmetov a materiálov spod administratívnej kontroly, určuje v jadrových zariadeniach a na pracoviskách, na ktorých prevádzku vydal povolenie, podmienky a autorizované limity. ÚVZ SR určuje referenčné úrovne na optimalizáciu radiačnej ochrany v núdzovej situácii ožiarenia alebo pri pretrvávajúcom ožiarení v existujúcej situácii ožiarenia, podmienky na prechod z núdzovej situácie ožiarenia do existujúcej situácie ožiarenia a navrhuje stratégiu riadenia existujúcej situácie ožiarenia. Sleduje a usmerňuje radiačnú záťaž pracovníkov, kontrolou dodržiavania limitov ožiarenia a kontrolou odôvodnenosti činností vedúcich k ožiareniu, kontroluje dodržiavanie medznej dávky reprezentatívnej osoby na projektovanie, stavbu a prevádzku jadrového zariadenia pre rádioaktívne výpuste do atmosféry a hydrosféry, hodnotí rádioaktívnu kontamináciu jednotlivých zložiek životného prostredia, hodnotí zdravotný stav obyvateľstva v bližšom aj širšom okolí pracovísk so zdrojmi ionizujúceho žiarenia.

Ako vyplynulo z misie IRRS, ktorá sa konala na Slovensku v roku 2012, vzhľadom na to, že ÚVZ SR je vo všeobecnosti zodpovedný za dozor v oblasti radiačnej ochrany, a keďže táto problematika je úzko prepojená s prevádzkou jadrových zariadení, je tu nevyhnutná koordinácia medzi ÚJD SR a ÚVZ SR.

V poslednom období sa uskutočnilo niekoľko stretnutí ohľadne koordinácie zodpovedností za radiačnú ochranu medzi ÚVZ SR a ÚJD SR. V roku 2014 bol analyzovaný legislatívny rámec medzi ÚJD SR, MV SR a MZ SR a identifikovaný na oblasti, kde sú potenciálne prekrytia alebo medzery v zodpovednostiach. Výsledky sú zdokumentované v správe: „Analýza legislatívneho rámca a rozdelenie zodpovedností v oblasti jadrovej bezpečnosti a radiačnej ochrany“. Správa tiež urobila prvý krok smerom k navrhovaniu riešení.

Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky (MDV SR) je ústredným orgánom štátnej správy pre železničnú, cestnú, vodnú a leteckú dopravu, elektronické komunikácie, poštové služby, cestovný ruch a oblasť výstavby. Z hľadiska povoľovania prepráv čerstvého a vyhorelého jadrového paliva je MDV SR jedným z orgánov, ktoré sa zúčastňuje na tomto procese. Podľa § 28 ods. 15 písm. c) atómového zákona MDV SR schvaľuje havarijný dopravný poriadok, ktorý obsahuje opatrenia počas nehody alebo havárie pri preprave rádioaktívnych materiálov, a to formou rozhodnutia ministra o schválení predmetného havarijného poriadku.

MDV SR je orgánom radiačnej ochrany podľa § 4 ods. 1 písm. d) zákona č. 87/2018 Z. z. o radiačnej ochrane a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Svoje kompetencie v oblasti radiačnej ochrany pri železničnej, cestnej, vodnej a leteckej doprave vykonáva v súlade s § 8 a § 9 zákona č. 87/2018 Z. z. Útvár vedúceho hygienika rezortu (ÚVHR) MDV SR riadi a za jeho činnosť zodpovedá vedúci hygienik rezortu, ktorého vymenúva a odvoláva minister dopravy. ÚVHR v oblasti radiačnej ochrany presadzuje požiadavky zákona o radiačnej ochrane v podmienkach rezortu dopravy.

ÚVHR MDV SR vykonáva štátnu správu a štátny dozor nad radiačnou ochranou pri preprave jadrových a rádioaktívnych materiálov s celoslovenskou pôsobnosťou.

ÚJD SR spolupracuje s MDV SR pri správnych konaniach, pri vydávaní povolení na prepravu jadrového paliva. ÚJD SR schvaľuje typ prepravného zariadenia a vydáva povolenie na prepravu rádioaktívnych materiálov (jadrových materiálov, vyhorelého jadrového paliva a rádioaktívnych odpadov). V rámci správneho konania o vydanie povolenia na prepravu rádioaktívnych materiálov ÚJD SR schvaľuje plán fyzickej ochrany prepravy a program zabezpečenia kvality. Ďalšími dokumentmi potrebnými k vydaniu povolenia na prepravu rádioaktívnych materiálov je program ochrany zdravia pred nepriaznivými účinkami ionizujúceho žiarenia posúdený MDV SR a havarijný dopravný poriadok posúdený ÚJD SR a schválený MDV SR.

Úloha 6.10.: Pri výkone dozorných činností v oblasti radiačnej ochrany pre jadrové zariadenia a v oblasti prepravy jadrového paliva efektívne spolupracovať s ÚJD SR.

Zodpovední: MZ SR, MDV SR, v spolupráci s ÚJD SR

Termín: úloha trvalá

Vyhodnotenie:

Štátny dozor v jadrových zariadeniach vykonávajú zamestnanci ÚVZ SR. Osoba vykonávajúca štátny dozor je okrem iného oprávnená vstupovať na pozemky, do objektov, zariadení a prevádzok a do iných priestorov kontrolovaných subjektov, požadovať potrebné sprevádzanie, odoberať vzorky v množstve a v rozsahu potrebnom na analýzu a vykonávať ich odborné posúdenie, požadovať potrebné informácie, doklady, údaje a vysvetlenia, sprievodné listiny, technickú a inú dokumentáciu, ukladať opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov a sankcie. Osoba vykonávajúca štátny dozor môže opatrením, napríklad zakázať používanie prístrojov a zariadení, ktoré bezprostredne ohrozujú zdravie, nariadiť uzatvorenie prevádzky alebo jej časti, ak zistí riziko poškodenia zdravia, nariadiť vykonanie opatrenia na obmedzenie ožiarovania pracovníkov a obyvateľov, nariadiť bezpečné odstránenie nepoužívaných alebo poškodených zdrojov ionizujúceho žiarenia, rádioaktívnych odpadov alebo rádioaktívnych látok, nariadiť vypracovanie špeciálnych prevádzkových poriadkov, pracovných postupov a metodík na vykonávanie činnosti vedúcej k ožiarovaniu, zakázať činnosti alebo prevádzky, nariadiť vykonanie špeciálnych meraní, analýz alebo vyšetrení na účely hodnotenia zdraviu škodlivých faktorov a ich vplyvu na zdravie. Dozor nad zabezpečením radiačnej ochrany pri činnostiach vedúcich k ožiarovaniu a službách dôležitých z hľadiska radiačnej ochrany sa vykonáva apriórne posudzovaním návrhu na vykonávanie činnosti vedúcej k ožiarovaniu alebo poskytovanie služby dôležitej z hľadiska radiačnej ochrany v etape jej licencovania a potom priebežne podľa charakteru rizika, ktoré predstavuje.

ÚVZ SR vykonáva štátny dozor na základe vopred pripraveného plánu previerok, ktorý aktualizuje raz ročne. Pri jeho príprave a aktualizácii sa uplatňuje odstupňovaný prístup

zohľadňujúci rozsah a charakter rizika spojeného s vykonávaním činnosti, ktoré sú predmetom dozoru. Previerky je možné vykonávať aj neplánovane.

Systém kontroly dodržiavania povinností a požiadaviek na zabezpečenie radiačnej ochrany ustanovených v právnych predpisoch a dodržiavania podmienok a povinností stanovených v povolení na vykonávanie činnosti vedúcej k ožiareniu je zabezpečený predovšetkým systémom cielených kontrol na mieste, ale veľmi účinným nástrojom a zdrojom informácií je aj komplexný systém správ, informácií a oznámení o situácii na jadrovom zariadení, o ožiarení pracovníkov, o mimoriadnych udalostiach a o nakladaní s rádioaktívnymi odpadmi, ktoré musí držiteľ povolenia priebežne poskytovať v listinnej alebo elektronickej podobe dozornému orgánu v lehotách stanovených v povolení.

Počas previerky na mieste sa kontroluje najmä:

- aktuálny stav zabezpečenia radiačnej ochrany,
- stav zariadení,
- dodržiavanie režimov,
- stav monitorovacích systémov, dodržiavanie monitorovacieho plánu a evidencia výsledkov,
- dokumentácia o prevádzke,
- dokumentácia o zabezpečení radiačnej ochrany,
- prevádzkové predpisy,
- záznamy o odchýlkach, výsledky vyšetrovania udalostí.

Previerky na mieste sú spojené s vykonávaním kontrolných meraní radiačnej situácie a odberom kontrolných vzoriek pracovníkmi vykonávajúcimi dozor.

Previerky sú väčšinou zamerané na špeciálnu oblasť dôležitú z hľadiska radiačnej ochrany:

- kontrola zabezpečenia radiačnej ochrany počas výkonovej prevádzky reaktorov,
- kontrola zabezpečenia radiačnej ochrany počas generálnej odstávky,
- kontrola monitorovania výpustí, evidencie dát a hodnotenia ich vplyvu na dávkovú záťaž obyvateľstva,
- kontrola systému implementácie a aplikovania princípu ALARA,
- kontrola zabezpečenia zdravotnej a odbornej spôsobilosti pracovníkov,
- kontrola nakladania s rádioaktívnym odpadom,
- kontrola systému uvoľňovania kontaminovaných materiálov spod administratívnej kontroly vrátane kontroly skládok tohto materiálu,
- kontrola plnenia monitorovacieho plánu v okolí jadrového zariadenia a hodnotenie vplyvu prevádzky jadrového zariadenia na rádioaktivitu zložiek životného prostredia,
- kontrola radiačnej situácie v areáli jadrového zariadenia,

- kontrola pripravenosti na havarijné situácie a ich materiálového zabezpečenia, kontrola v úkrytoch, priestoroch zhromažďovania a kontrola zabezpečenia ochrany personálu v priestoroch núteného pobytu pri haváriách,
- kontrola zabezpečenia plnenia traumatologického plánu a pod.

Ďalšie previerky sú vykonávané podľa ich aktuálnosti:

- preprava rádioaktívnych materiálov,
- transport vyhoretého jadrového paliva,
- udalosti, nehody a havárie,
- účasť na havarijnom cvičení.

Systém kontroly dodržiavania povinností a požiadaviek na zabezpečenie radiačnej ochrany ustanovených v právnych predpisoch a dodržiavania podmienok a povinností stanovených v povolení na vykonávanie činnosti vedúcej k ožiareniu je zabezpečený predovšetkým systémom cielených kontrol na mieste, ale veľmi účinným nástrojom a zdrojom informácií je aj komplexný systém správ, informácií a oznámení o situácii na jadrovom zariadení, o ožiarení pracovníkov, o mimoriadnych udalostiach a o nakladaní s rádioaktívnymi odpadmi, ktoré musí držiteľ povolenia priebežne poskytovať v písomnej alebo elektronickej forme dozornému orgánu v stanovených lehotách.

Pri kontrole na mieste sa kontroluje najmä stav zariadení, dodržiavanie režimov, stav monitorovacích systémov, dodržiavanie monitorovacieho plánu a evidencia výsledkov, dokumentácia o prevádzke, dokumentácia o zabezpečení radiačnej ochrany, prevádzkové predpisy, záznamy o odchýlkach a výsledky vyšetrovania udalostí. Kontroly na mieste sú spojené s vykonávaním kontrolných meraní radiačnej situácie a odberom kontrolných vzoriek pracovníkmi vykonávajúcimi dozor a sú väčšinou zamerané na špeciálnu oblasť dôležitú z hľadiska radiačnej ochrany zabezpečované ÚVZ SR.

ÚVZ SR spolupracuje pri výkone dozorných činností v oblasti radiačnej ochrany pre jadrové zariadenia s ÚJD SR. Účinná spolupráca sa vyžaduje najmä pri významných aktivitách, napr. spúšťanie nového jadrového bloku do prevádzky v Mochovciach.

ÚJD SR vykonáva inšpekcie všetkých preprav rádioaktívnych materiálov, t. j. jadrových materiálov, vyhoretého jadrového paliva a rádioaktívnych odpadov cestnou, železničnou alebo leteckou dopravou. Tieto inšpekcie vykonáva ÚJD SR v spolupráci a spoločne s MDV SR. ÚJD SR počas inšpekcií kontroluje dodržiavanie požiadaviek zákona 541/2004, Z. z., o mierovom využívaní jadrovej energie a o zmene a doplnení niektorých zákonov, vyhlášky 57/2006 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o požiadavkách pri preprave rádioaktívnych materiálov v znení vyhlášky 105/2016 Z. z. a rozhodnutia o povolení na prepravu rádioaktívnych materiálov. Pri kontrole sa ÚJD SR zameriava najmä na dodržiavanie legislatívnych požiadaviek na zabezpečenie jadrovej bezpečnosti a fyzickej ochrany počas prepravy.

Pri výkone dozorných činností súvisiacich s bezpečnou prepravou čerstvého jadrového paliva leteckou dopravou Dopravný úrad spolupracuje s ÚJD SR. Dopravný úrad je orgánom

štátnej správy v oblasti civilného letectva, ktorý vykonáva štátny odborný dozor podľa § 49 leteckého zákona a zároveň je podľa § 48 ods. 1 písm. a) piaty bod príslušným orgánom podľa nariadenia Komisie (EÚ) č. 965/2012 z 5. októbra 2012, ktorým sa ustanovujú technické požiadavky a administratívne postupy týkajúce sa leteckej prevádzky podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 216/2008 v platnom znení, nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 300/2008 z 11. marca 2008 o spoločných pravidlách v oblasti bezpečnostnej ochrany civilného letectva a o zrušení nariadenia (ES) č. 2320/2002 v spojení s vykonávacím nariadením Komisie (EÚ) 2015/1998 z 5. novembra 2015, ktorým sa stanovujú podrobné opatrenia na vykonávanie spoločných základných noriem bezpečnostnej ochrany letectva. Dopravný úrad pri výkone povoľovacích a dozorných činností spolupracuje aj s inými orgánmi štátnej správy.

Úloha 6.11.: Pri umiestňovaní, povoľovaní, prevádzkovaní a vyradovaní jadrových zariadení efektívne zhodnotiť a stanoviť požiadavky na ochranu životného prostredia v súlade s požiadavkami na jadrovú bezpečnosť.

Zodpovední: MŽP SR v spolupráci s MH SR, ÚJD SR

Termín: úloha trvalá

Vyhodnotenie:

Základnými podmienkami pre vydanie povolenia je vypracovanie a predloženie bezpečnostnej dokumentácie, uvedenej v prílohách atómového zákona, potrebnej pre vydanie jednotlivých druhov rozhodnutí a plnenie zákonných požiadaviek na jadrovú bezpečnosť. Zásadným predpokladom je aj splnenie podmienok predchádzajúcich schvaľovacích konaní a rozhodnutí dozorného orgánu.

Atómovým zákonom sa okrem iného, ustanovujú podmienky využívania jadrovej energie a podmienky pre povoľovací proces pre jednotlivé etapy životnosti jadrových zariadení. Povoľovací proces pozostáva z vydania viacerých povolení od rôznych orgánov štátnej správy SR. Nevyhnutnou súčasťou povoľovacieho procesu je aj proces posudzovania vplyvov na životné prostredie (ďalej len „EIA“) - žiadateľ musí predložiť vyjadrenie, rozhodnutie alebo záverečné stanovisko z procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie a zdravie ľudí k predmetnej činnosti vydané príslušným orgánom v súlade so zákonom č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon o EIA), ktorého gestorom je Ministerstvo životného prostredia SR (MŽP SR). Účelom konania podľa tohto zákona je včasne a účinne zabezpečiť vysokú úroveň ochrany životného prostredia, zistiť, opísať a vyhodnotiť priame a nepriame vplyvy navrhovanej činnosti na životné prostredie, objasniť a porovnať výhody a nevýhody navrhovanej činnosti vrátane variantov a to aj v porovnaní s nulovým variantom, určiť opatrenia, ktoré zabránia znečisťovaniu životného prostredia, zmiernia znečisťovanie životného prostredia alebo zabránia poškodzovaniu životného prostredia, s ktorým súvisí aj jadrová bezpečnosť. Tieto požiadavky sú určené v záverečnom stanovisku, resp. rozhodnutí, ktoré sú vydávané ešte pred rozhodnutím o umiestnení

navrhovanej činnosti alebo pred ich povolením podľa osobitných predpisov. Taktiež podľa § 39 ods. 1 zákona o EIA je ten, kto realizuje navrhovanú činnosť povinný zabezpečiť aj súlad realizovania činnosti s týmto zákonom, s rozhodnutiami vydanými podľa tohto zákona a ich podmienkami, a to počas celej prípravy, realizácie a ukončenia činnosti. Proces EIA je zároveň právnym nástrojom zaangažovania verejnosti do rozhodovacieho procesu týkajúceho sa významných priemyselných stavieb. Týmto procesom, t. j. s primeranou účasťou verejnosti, prebehli prakticky všetky činnosti, ktoré sa týkajú využívania alebo vyradovania jadrových zariadení a nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi.

Zástupcovia ÚJD SR boli členmi Medzirezortnej pracovnej skupiny na prípravu nového zákona nahrádzajúceho zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý je v pôsobnosti MŽP SR a zameraný na transpozíciu smerníc 2011/92/EÚ, 2014/52/EÚ, 2009/71/Euratom, 2011/70/Euratom a 2014/87/Euratom.

K dokumentácii potrebnej k písomnej žiadosti o stavebné povolenie na stavbu jadrového zariadenia patrí predbežná bezpečnostná správa, ktorá preukazuje plnenie zákonných požiadaviek na jadrovú bezpečnosť na základe údajov, o ktorých sa uvažuje v projekte.

Podrobnosti o rozsahu, obsahu a spôsobe vyhotovovania dokumentácie jadrových zariadení ustanovuje vyhláška ÚJD SR č. 58/2006 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o rozsahu, obsahu a spôsobe vyhotovovania dokumentácie jadrových zariadení potrebnej k jednotlivým rozhodnutiam v znení vyhlášky ÚJD SR č. 31/2012 Z. z. a vyhlášky ÚJD SR č. 102/2016 Z. z.

Úloha 6.12.: Zabezpečiť efektívnu koordináciu hodnotenia projektov jadrových zariadení na životné prostredie ako aj koordináciu cezhraničnej spolupráce v súlade s medzinárodnými záväzkami SR.

Zodpovední: MŽP SR v spolupráci s ÚJD SR

Termín: úloha trvalá

Vyhodnotenie:

S cieľom zabezpečiť vysokú ochranu životného prostredia, zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov, účinný od 1. 2. 2006 upravuje postup odborného a verejného posudzovania predpokladaných vplyvov na životné prostredie. Tento zákon taktiež definuje činnosti povinne podliehajúce medzinárodnému posudzovaniu z hľadiska vplyvov na životné prostredie, pričom z jadrovej oblasti sem patria jadrové elektrárne a iné jadrové reaktory (s výnimkou výskumných zariadení na výrobu a konverziu štiepných a obohatených materiálov, ktorých maximálny tepelný výkon nepresahuje 1 kW trvalého tepelného zaťaženia), a zariadenia určené výhradne na výrobu alebo obohacovanie jadrového paliva, na prepracovanie vyhorelého jadrového paliva alebo jeho skladovanie, ako aj na ukladanie a spracovanie rádioaktívneho odpadu.

Oblasť hodnotení vplyvu na životné prostredie presahujúceho štátne hranice na medzinárodnej úrovni je upravený Dohovorom o hodnotení vplyvu na životné prostredie

presahujúceho štátne hranice - Dohovor z Espoo (SR je zmluvnou stranou). Dohovor z Espoo stanovuje, že strany buď samostatne alebo spoločne prijímú všetky vhodné a účinné opatrenia na predchádzanie, znižovanie a kontrolu značne nepriaznivého vplyvu na životné prostredie presahujúceho štátne hranice, ktorý môže byť vyvolaný navrhovanou činnosťou.

Pre členské štáty Európskej únie upravuje posudzovanie vplyvov smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/92/ES z 13. decembra 2011 o posudzovaní vplyvov určitých verejných a súkromných projektov na životné prostredie.

Príslušným orgánom na posudzovanie vplyvov na životné prostredie presahujúcich štátne hranice je MŽP SR. V prípade, ak v konaní podľa zákona o EIA sa vyhodnotí, že navrhovaná činnosť (t. j. projekty jadrových zariadení) môže mať závažný vplyv na životné prostredie presahujúce štátne hranice, MŽP SR postupuje v súlade s medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky. Zástupcovia MŽP SR sa aktívne zúčastňujú na medzinárodných stretnutiach aj v tejto oblasti, aby bola zabezpečená medzinárodná spolupráca.

ÚJD SR ako gestor čl. 37 Zmluvy o Euratome koordinoval činnosti v tejto oblasti a komunikoval s Európskou komisiou aj počas rokov 2017, 2018 a 2019.

Vo veci Integrovaného skladu rádioaktívneho odpadu v Jaslovských Bohuniciach boli Európskej komisii notifikované všeobecné údaje podľa čl. 37 Zmluvy o Euratome, ktoré boli vypracované v súlade s príslušnými prílohami odporúčania Komisie 2010/635/Euratom. Následne v tejto záležitosti Európska komisia vydala v novembri 2018 kladné stanovisko. V najbližšom období sa po dopracovaní a príprave dokumentácie postúpia na notifikáciu Európskej komisii všeobecné údaje podľa čl. 37 Zmluvy o Euratome vo veci dobudovania skladovacej kapacity medziskladu vyhoretého jadrového paliva v lokalite Jaslovské Bohunice.

Úloha 6.13.: Pri stanovení cieľov stratégie záverečnej časti jadrovej energetiky v plnom rozsahu uplatniť požiadavky na vysokú úroveň jadrovej bezpečnosti.

Zodpovední: MH SR v spolupráci s ÚJD SR

Termín: úloha trvalá

Vyhodnotenie:

MH SR je ústredným orgánom štátnej správy (okrem iného) pre jadrovú energetiku, vrátane hospodárenia s jadrovým palivom, uskladňovania rádioaktívnych odpadov, vyhľadávania a prieskum rádioaktívnych surovín a ich ťažbu. V spolupráci s ÚJD SR v plnom rozsahu trvale uplatňuje požiadavky na vysokú úroveň jadrovej bezpečnosti pri stanovovaní cieľov stratégie záverečnej časti jadrovej energetiky.

Uznesením vlády Slovenskej republiky č. 387 z 8. júla 2015 bol schválený materiál a názvom Návrh vnútroštátnej politiky a vnútroštátneho programu nakladania s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi v SR, ako aktualizácia strategického dokumentu Stratégia záverečnej časti mierového využívania jadrovej energie v Slovenskej republike.

Materiál bol vypracovaný a predložený Radou správcov Národného jadrového fondu na základe § 3a ods. 6 zákona č. 238/2006 Z. z. o Národnom jadrovom fonde na vyradovanie jadrových zariadení a na nakladanie s vyhoretým jadrovým palivom a rádioaktívnymi odpadmi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Požiadavka vytvorenia predkladaného materiálu vyplýva zo Smernice Rady 2011/70/Euratom z 19. júla 2011, ktorou sa zriaďuje rámec Spoločenstva pre zodpovedné a bezpečné nakladanie s vyhoretým palivom a rádioaktívnym odpadom, ktorá bola do slovenskej legislatívy prebraná ako právne záväzný akt Európskej únie zákonom č. 143/2013 Z. z., ktorý novelizoval zákon č. 238/2006 Z. z. o jadrovom fonde a atómový zákon. V cieľoch je obsiahnutá aj požiadavka na zabezpečenie jadrovej bezpečnosti, v rámci čoho všetky činnosti pri nakladaní s rádioaktívnymi odpadmi, ako i pri nakladaní s vyhoretým jadrovým palivom (v prípade, že je považované za rádioaktívny odpad), smerujú k ich bezpečnému uloženiu.

Vo vzťahu k ukladaniu, ako finálnemu kroku tohto procesu, je dlhodobá bezpečnosť úložísk dosahovaná pasívnymi bezpečnostnými systémami, čím sa naplní jeden z princípov bezpečného nakladania s rádioaktívnymi odpadmi: nezaťažovanie budúcich generácií nežiaducimi záťažami.

SR má vytvorený a zavedený plne funkčný legislatívny systém požiadaviek zabezpečujúcich dosahovanie vysokej úrovne jadrovej bezpečnosti pri nakladaní s rádioaktívnymi odpadmi a vyhoretým jadrovým palivom. Tento systém je v súlade s odporúčaniami Medzinárodnej agentúry pre atómovú energiu (MAAE), Združenia dozorov európskych krajín (WENRA) a ďalších medzinárodných organizácií. Bezpečnostné požiadavky sú aplikované na zariadenia, ako i na samotné činnosti a preukázaním ich splnenia je podmienené vydanie príslušnej licencie pre každú etapu v životnom cykle jadrového zariadenia, od umiestňovania až po vyňatie spod kontroly.

Základné ciele stanovené vnútroštátnou politikou sú ďalej rozpracované a konkretizované vo vnútroštátnom programe ako čiastkové ciele, pre ktoré sú určené termíny plnenia a príslušné zodpovednosti. Ich odpočet sa sleduje v rámci každoročného vyhodnotenia plnenia vnútroštátneho programu, ktoré je po vypracovaní stanoviska ÚJD SR predkladané do porady vedenia MH SR. Nové ciele vnútroštátnej politiky a vnútroštátneho programu, resp. korekcie existujúcich cieľov sa implementujú prostredníctvom mechanizmu pravidelnej šesťročnej aktualizácie tohto dokumentu v zmysle ustanovení zákona č. 308/2018 Z. z. o Národnom jadrovom fonde.

Pokiaľ je ÚJD SR v rámci implementácie uvedených cieľov dotknutým orgánom štátnej správy (stavebným úradom, povoľujúcim orgánom a pod.), uplatňuje vo svojich konaniach požiadavky atómového zákona č. 541/2004 Z. z. o mierovom využívaní jadrovej energie (atómový zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a jeho príslušných vykonávacích predpisov. Tieto zodpovedajú bezpečnostným štandardom používaným v ostatných európskych krajinách, a preto zabezpečujú garanciu dosiahnutia vysokej úrovne jadrovej bezpečnosti.

Úloha 6.14.: Inšpekciu práce v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci vykonávať v koordinácii s princípmi jadrovej bezpečnosti.

Zodpovední: MPSVaR SR v spolupráci s ÚJD SR

Termín: úloha trvalá

Vyhodnotenie:

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (MPSVaR SR) je ústredným orgánom štátnej správy (okrem iného) pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a inšpekciu práce. Štátnu správu v oblasti inšpekcie práce vykonávajú orgány štátnej správy, ktorými sú MPSVaR SR, Národný inšpektorát práce a inšpektoráty práce.

MPSVaR SR riadi a kontroluje Národný inšpektorát práce (NIP) a zodpovedá za výkon inšpekcie práce. NIP je nadriadeným orgánom inšpektorátov práce. Inšpektorát práce Nitra vykonáva dozor nad dodržiavaním právnych predpisov a ostatných predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci na pracoviskách jadrových zariadení na celom území SR podľa § 7 ods. 1 zákona č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Cieľom a zameraním inšpekcie práce v oblasti jadrovej bezpečnosti je kontrola dodržiavania právnych a ostatných predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a bezpečnosti technických zariadení v jadrovej energetike. Ďalším sledovaným zámerom je kontrola stavu BOZP pri príprave a realizácii nových objektov, počas prác pri generálnych opravách jednotlivých blokov atómových elektrární, plnenie povinností zamestnávateľov a zamestnancov v jadrovej energetike a účasť na kolaudáciách pri uvádzaní objektov a zariadení do prevádzky.

NIP každý rok vydáva súhrnnú správu z úlohy Inšpekcia práce v jadrovej energetike, spracovanej na základe správy predloženej Inšpektorátom práce Nitra, v ktorej hodnotí výkon činnosti podľa zákona č. 125/2006 Z. z.

Úloha 6.15.: V rámci vzdelávacích programov stredných a vysokých škôl podporovať vedecké a technické zamerania podporujúce výskum, vývoj a využívanie jadrovej energie v prospech spoločnosti a zabezpečiť výchovu nových odborníkov.

Zodpovedný: MŠVVaŠ SR

Termín: úloha trvalá

Vyhodnotenie:

Problematika jadrovej bezpečnosti je v štátnych vzdelávacích programoch stredných škôl súčasťou kurzu na ochranu života a zdravia. Kurz na ochranu života a zdravia má samostatné tematické celky zamerané na riešenie mimoriadnych udalostí (civilná ochrana, zdravotná príprava, pobyt a pohyb v prírode, záujmové technické činnosti a športy). Ďalej je táto problematika zapracovaná v učebných osnovách prírodovedných predmetov. V odbornom vzdelávaní a príprave je problematika jadrovej energetiky a tým aj jadrovej

bezpečnosti súčasťou vzdelávacích programov učebných a študijných odborov zameraných na energetiku.

V platných štátnych vzdelávacích programoch pre odborné vzdelávanie a prípravu žiaci na stredných odborných školách získavajú všeobecné poznatky o základných druhoch energetických zdrojov, ich vlastnostiach, výskyte, spôsoboch získavania a vhodnosti použitia v jednotlivých etapách výrobného procesu. Dôležitou súčasťou vyučovacieho procesu je poznať vplyv energetických zdrojov na životné prostredie a ekonomický aspekt pri výbere vhodného energetického zdroja. Týka sa to skupín študijných a učebných odborov:

- 23, 24 Strojárstvo a ostatná kovospracujúca výroba I, II,
- 26 Elektrotechnika,
- 27 Technická chémia silikátov,
- 28 Technická a aplikovaná chémia a
- 39 Špeciálne technické odbory.

V študijnom odbore 2697 K MECHANIK ELEKTROTECHNIK, absolvent v rámci prípravy na povolanie v oblasti silnoprúdovej techniky musí vedieť popísať princíp činnosti jadrového reaktora, organizáciu a riadenie prevádzky jadrových a ostatných typov elektrární.

V roku 2018 s účinnosťou od 1. 9. 2018 bol schválený zákon č. 209/2018 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon“). Zákon vytvára predpoklady na užšie prepojenie odborného vzdelávania a prípravy s potrebami trhu práce a lepšiu koordináciu odborného vzdelávania a prípravy na národnej ako aj regionálnej úrovni, čím zároveň podporuje orientáciu žiakov základných škôl na štúdium technických odborov vzdelávania, ktoré sú požadované trhom práce.

Zároveň podporuje priamy vstup zamestnávateľov do procesu praktického vyučovania tak, aby prostredníctvom výkonu praktického vyučovania priamo na pracovisku firmy žiak získal požadované odborné vedomosti, zručnosti a kompetencie potrebné na výkon svojho budúceho povolania v súlade s požiadavkami zamestnávateľa.

Najmä na Slovenskej technickej univerzite v Bratislave – FEI je doktorandský program zameraný na jadrovú energiu, ktorému predchádzajú relevantné inžinierske programy. Rovnako v rámci štúdia fyziky na iných fakultách je v rôznej miere preberaná aj problematika jadrovej energetiky.

Úloha 6.16.: V rámci poskytovania prostriedkov na zabezpečenie vedeckých, výskumných a pedagogických aktivít podporovať zamerania na podporu využívania jadrovej energie a zvyšovania jadrovej bezpečnosti.

Zodpovedný: MŠVVaŠ SR

Termín: úloha trvalá

Vyhodnotenie:

Sekcia vysokých škôl ministerstva školstva má na starosti vnútorné grantové schémy, kde si zameranie a ciele projektu určuje žiadateľ o grant. V rámci týchto schém je možné podporiť podľa záujmu žiadateľov aj projekty zamerané na problematiku jadrovej energetiky.

V oblasti výskumu a vývoja sa prijaté opatrenia v rámci kompetencií SVT MŠVVaŠ SR premietajú v súlade so schváleným dokumentom RIS3 SK napr. do pripravených štátnych programov výskumu a vývoja (ŠPVV) pre obdobie 2020 – 2024 s názvom „Energetická bezpečnosť SR s dôrazom na optimálnu viaczdrojovosť, energetickú efektívnosť a životné prostredie” najmä v pripravenom podprograme s názvom: 3.3 Jadrová energetika. Na uvedenú problematiku sú zamerané aj riešenia projektov VaV v rámci všeobecných výziev APVV. Zároveň existuje predpoklad, že v roku 2019 sú resp. boli zazmluvnené projekty financované zo ŠFEÚ, v rámci ktorých sa realizuje aj výskum v oblasti jadrovej energetiky a jadrovej bezpečnosti.